

SAJUNGOS VYRIAUSIASIS
ĮGALIOJINIS UŽSIENIO
REIKALAMS IR
SAUGUMO POLITIKAI

Briuselis, 2017 07 24
JOIN(2017) 31 final

BENDRAS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI
ES STRATEGIJOS DĖL AFGANISTANO ELEMENTAI

ES STRATEGIJOS DĖL AFGANISTANO ELEMENTAI

Tikslas

Nuo 2001 m. Europos Sąjunga (ES) ir jos valstybės narės, siekdamos bendro strateginio tikslo kovoti su ekstremizmu ir terorizmu, bendradarbiauja su Afganistanu ir platesne tarptautine bendruomene ir kartu stengiasi užtikrinti taiką ir vystymąsi šalyje.

Vis dėlto pastaraisiais metais Afganistane blogėjo saugumo padėtis ir didėjo sukilėlių bei teroristų daromas spaudimas. Nors būta tam tikrų teigiamų pokyčių, demokratinės institucijos ir teisinė rinkimų sistema tebėra silpnos. Neužtikrinamos žmogaus teisės, visų pirma moterų ir vaikų. Afganistane padaryta pažanga šalies ekonominio ir socialinio vystymosi srityje, tačiau dėl netvirtos ekonomikos struktūros, infrastruktūros trūkumo ir daugybės iš kaimyninių šalių grįžtančių afganistaniečių kyla pavojus, kad ši pažanga nebus ilgalaikė. Be to, dėl didėjančio nesaugumo, taip pat dėl nepakankamų ekonominių galimybių daug afganistaniečių turėjo išvykti iš šalies – dėl to padidėjo neteisėtų migrantų srautas, ypač į Europą.

Siekdamos spręsti šiuo metu Afganistane iškilusias problemas ir atsižvelgdamos į 2016 m. liepos 18 d. Užsienio reikalų tarybos išvadas¹, ES ir jos valstybės narės turės parengti iš tikrųjų visapusišką strategiją, skirtą padėti šiai šaliai tapti savarankiška ir stabilia valstybe.

Naujosios strategijos tikslas – sudaryti būtinas sąlygas politiniam procesui, kuris galėtų padėti surasti politinį konflikto sprendimo būdą, kartu toliau plėtojant šalies institucijas ir ekonomiką, siekiant didinti jos atsparumą ir nutraukti pažeidžiamumo situaciją, taip pat sprendžiant su migracija susijusius klausimus.

1. Politinės aplinkybės

Afganistane šalies ekonominio ir socialinio vystymosi srityje padaryta pažanga: per pastaruosius penkiolika metų gerokai padaugėjo galimybių gauti pagrindines sveikatos priežiūros paslaugas ir įgyti pagrindinį išsilavinimą, taip pat moterys įgijo daugiau galių ir geriau atstovaujama jų interesams. BVP vienam gyventojui padidėjo penkis kartus, o tikėtina gyvenimo trukmė pailgėjo beveik penkiolika metų.

¹ 2016 m. liepos 18 d. Užsienio reikalų tarybos išvados dėl Afganistano, dok. Nr. 11245/16.

Vis dėlto rizika, kad šios pažangos tempas lėtės, yra akivaizdi. Dėl 2015 m. Afganistane prasidėjusio trejopo perėjimo (politikos, saugumo ir ekonomikos srityse)² valstybei daromas papildomas spaudimas, todėl vėluojama įtvirtinti taiką ir kyla grėsmė iki šiol vystymosi srityje pasiektiems laimėjimams. Afganistanui stengiantis išspręsti pažeidžiamos ekonomikos ir prasto valdymo keliamas problemas, šalies saugumo padėtis tampa vis nestabilesnė³. Šiomis aplinkybėmis svarbų vaidmenį atlieka regiono dinamika, visų pirma saugumo, taip pat ekonomikos srityse.

Tuo pat metu precedento neturinčiu mastu daugėja į Afganistaną daugiausia iš Pakistano ir Irano grįžtančių dokumentus turinčių ir jų neturinčių Afganistano piliečių, o tai daro didelį spaudimą visuomenei. Be to, prastėjanti saugumo padėtis, politinis nestabilumas ir ekonomikos krizė paskatino didesnę migraciją į Europą.

Siekdama išspręsti šias problemas, tarptautinė bendruomenė 2016 m. dar kartą patvirtino, kad toliau remis Afganistaną. 2016 m. liepos mėn. Varšuvoje vykusiame NATO aukščiausiojo lygio susitikime patvirtinta tarptautinė parama taikos ir stabilumo procesams ir priiimta finansinių įsipareigojimų, susijusių su parama saugumo sektoriui iki 2020 m. 2016 m. spalio mėn. Briuselyje surengtoje konferencijoje dėl Afganistano tarptautinė bendruomenė užtikrino nuolatinę politinę paramą ir įsipareigojo tuo pačiu laikotarpiu skirti 13,6 mlrd. EUR vertės finansinę paramą Afganistano vystymosi darbotvarkei įgyvendinti. Briuselio konferencijoje patvirtintas bendras ES įsipareigojimas, kuris siekia 5 mlrd. EUR, taigi ES tapo svarbiausia Afganistano vystomojo bendradarbiavimo partnere. Regiono suinteresuotieji subjektai ir tarptautinė bendruomenė dar kartą patvirtino įsipareigojimą užtikrinti politinį procesą siekiant susitaikymo ir ilgalaikės taikos.

Be to, 2017 m. vasario 18 d. pasirašytu ES ir Afganistano bendradarbiavimo partnerystės ir vystymosi srityje susitarimu patvirtintas ES įsipareigojimas Afganistano „pertvarkymo

² Afganistanas įsipareigoja: užtikrinti saugumą; atsižvelgiant į tai, kad, sumažinus tarptautines karines pajėgas, taip pat dėl pasaulinės ekonomikos krizės padarinių, tarptautinė bendruomenė skyrė mažiau lėšų, mažinti finansinius išteklius; po 2014 m. surengtų prezidento rinkimų pakeisti vadovaujančius asmenis.

³ 2016 m. Jungtinių Tautų pagalbos misija Afganistane (angl. UNAMA) užregistravo 11 418 civilių aukų (3 498 asmenys žuvo, 7 920 buvo sužeisti). Palyginti su 2015 m., žuvusių civilių gyventojų skaičius padidėjo 2 proc., sužeistų civilių gyventojų – 6 proc., o bendras civilių gyventojų aukų skaičius – 3 proc. Nuo 2009 m. per konfliktą žuvo 24 841 ir buvo sužeisti 45 347 asmenys.

dešimtmečiu“ (2015–2024 m.) remti jo vystymąsi⁴. Šiuo susitarimu nustatyta ES teikiamos paramos sistema ir sudaromos sąlygos keliose srityse pradėti oficialų dialogą⁵.

Darnaus vystymosi darbotvarke iki 2030 m. (toliau – Darbotvarkė iki 2030 m.), įskaitant jos 17 darnaus vystymosi tikslų, nustatyta nauja orientacinė besivystančioms ir išsivysčiusioms šalims bendrų tikslų sistema. Ji turi įtakos ir Afganistano vystymosi raidai, ir Europos šiam procesui teikiamai paramai. Darbotvarkės iki 2030 m. prioritetais taip pat grindžiamas naujasis Europos konsensusas dėl vystymosi, suteikiantis ES ir jos valstybėms narėms naują bendrą Afganistanui svarbios vystymosi politikos viziją.

ES toliau teiks Afganistanui politinę ir finansinę paramą bei paramą saugumo srityje. Taika, saugumas ir vystymasis tebėra pagrindiniai ir tarpusavyje susiję uždaviniai, tapsiantys naujosios strategijos pagrindu.

2. Tikslai

Atsižvelgiant į pirmiau apibūdintus uždavinius ir iki šiol pasiektus laimėjimus, įskaitant ankstesnę ES strategiją, ES daugiausia dėmesio turėtų skirti vienas kitą papildantiems tikslams tose srityse, kuriose ji gali duoti daugiausia naudos, t. y.:

1. taikos, stabilumo ir regioninio saugumo skatinimui;
2. demokratijos, teisinės valstybės ir žmogaus teisių stiprinimui, gero valdymo ir moterų įgalėjimo skatinimui;
3. ekonominio vystymosi ir žmogaus socialinės raidos rėmimui;
4. su migracija susijusių problemų sprendimui.

⁴ 2017 m. vasario 13 d. Tarybos sprendimas (ES) 2017/434 dėl Sąjungos bei jos valstybių narių ir Afganistano Islamo Respublikos bendradarbiavimo partnerystės ir vystymosi srityje susitarimo pasirašymo Europos Sąjungos vardu ir laikino taikymo (OL L 67, 2017 3 14, p. 1) ir Susitarimo tekstas (p. 3). Kol Susitarimas įsigalios, remiantis sprendimo 3 straipsniu, jis bus taikomas laikinai.

⁵ Žmogaus teisės, lyčių lygybė, geras valdymas, migracija ir ekonominis bei socialinis vystymasis, įskaitant prekybos ir investicijų bei regioninio bendradarbiavimo aspektus.

2.1. Taikos, stabilumo ir regioninio saugumo skatinimas

Reikia palaikyti visa apimančią politinį procesą, kuriuo siekiama pradėti derybas dėl taikos susitarimo; kovoti su narkotikų pramonės, neteisėtos kasybos ir kitokios neteisėtos ekonominės veiklos keliamomis grėsmėmis; remti kovą su korupcija; sukurti Afganistano vadovaujama ir Afganistano atsakomybe vykdomam taikos procesui palankią regioninę aplinką, skatinant pagrindinių regioninių valstybinių subjektų tarpusavio sutarimą ir padedant vyriausybei bei pilietinei visuomenei.

Taika Afganistane tebėra netvirta. Afganistane dešimtmečius vyko didelis konfliktas. Dėl išorės jėgų įsikišimo, taip pat vidaus konfliktų, susidarė sudėtinga konflikto padėtis, kurią galima nutraukti tik politinėmis priemonėmis. Taika yra išankstinė ekonomikos augimo sąlyga; be taikos neįmanomas darnus vystymasis.

Siekiant šio tikslo, pastaraisiais metais imtasi keleto regioninių ir tarptautinių taikos iniciatyvų. Viena iš jų – tai 2017 m. birželio mėn. Afganistano vyriausybės pradėtas Kabulo bendradarbiavimo taikos ir saugumo srityje procesas. Šiuo procesu suburiama keletas regioninių ir tarptautinių suinteresuotųjų subjektų; jis gali suteikti naują postūmį pastangoms taikiai išspręsti konfliktą.

Kad bet koks taikos procesas būtų sėkmingas, jis turi būti įtraukus, Afganistano vadovaujamas ir vykdomas Afganistano atsakomybe. Šiame procese turėtų būti atstovaujama visiems piliečiams ir teisėtiems jų interesams, kurie, remiantis Konstitucija, padeda išsaugoti šalies vienybę, suverenumą, teritorinį vientisumą ir lygias teises. Tokiu procesu turi būti skatinama atsisakyti smurto ir nutraukti bet kokius ryšius su tarptautiniu terorizmu, taip pat paisyti Konstitucijos, įskaitant jos nuostatas, susijusias su žmogaus teisėmis, visų pirma moterų ir vaikų.

Korupcija ir neteisėta ekonominė veikla, visų pirma prekyba narkotikais ir neteisėta kasyba, taip pat tebėra pagrindiniai kritiniai iššūkiai ilgalaikiam valstybės stabilumui bei tvarumui ir kartu svarbūs vyriausybei priešiškų pajėgų ir nusikaltėlių tinklų finansavimo šaltiniai.

ES ir jos valstybės narės yra pasirengusios tvirtai remti taiką Afganistane⁶. Siekdamos šio tikslo, jos toliau glaudžiai bendradarbiaus su atitinkamais tarptautiniais suinteresuotaisiais subjektais, visų pirma JT ir NATO.

Todėl, ES imantis iniciatyvų šioje srityje, reikėtų, be kita ko:

- remti Afganistano vadovaujamą ir Afganistano atsakomybe vykdomą taikos ir susitaikymo procesą, kuris padėtų surasti politinį sprendimą vengiant smurto, nutraukiant bet kokius ryšius su terorizmu ir paistant žmogaus teisių, visų pirma konflikto aukų, ypač – moterų ir vaikų, teisių;
- skatinti bendrą tarptautinį ir regioninį sutarimą dėl tokio Afganistano vadovaujamo ir Afganistano atsakomybe vykdomo taikos proceso;
- užtikrinti aktyvų ES dalyvavimą įgyvendinant su Afganistanu susijusias regionines ir (arba) tarptautines taikos iniciatyvas, įskaitant Kabulo bendradarbiavimo taikos ir saugumo srityje procesą;
- stiprinti Afganistano vyriausybės gebėjimus užmegzti ryšius su visais sąžiningose derybose dėl taikos ir atkūrimo dalyvaujančiais subjektais, įskaitant paramą Aukščiausiajai taikos tarybai ir pagalbą įgyvendinant Afganistano vyriausybės ir grupuotės „Hezb-e-Islami“ sudarytą taikos susitarimą;
- stiprinti regioninį Afganistano ir jo kaimyninių šalių (ekonominį) bendradarbiavimą;
- stiprinti Afganistano ir regioninių subjektų pastangas mažinti organizuotą nusikalstamumą ir padėti įgyvendinti Afganistano nacionalinį kovos su narkotikais veiksmų planą;
- stiprinti Afganistano pastangas kovoti su pinigų plovimu ir teroristų finansavimu, laikantis tarptautinių standartų, visų pirma nustatytų Finansinių veiksmų darbo grupės (angl. FATF) pinigų plovimo klausimais;
- stiprinti Afganistano pastangas iš esmės sumažinti neteisėtos kasybos veiklos mastą;

⁶ 2016 m. birželio mėn. paskelbtoje Visuotinėje Europos Sąjungos užsienio ir saugumo politikos strategijoje išdėstytas panašus ES požiūris į šiuolaikines saugumo ir politines problemas. Joje, kaip pagrindiniu veiklos principu, vadovaujama visapusišku požiūriu. Kiek tai sietina su Afganistanu, tai reiškia, kad vadovaujama integruotu požiūriu į konfliktus, t. y. siekiant didinti valstybės ir visuomenės atsparumą, veiksmų pirmiausia imama tokiose srityse kaip saugumas ir vystymasis, geras valdymas ir žmogaus teisės.

- remiantis vyriausybės veiksmų gairėmis, remti saugumo sektoriaus reformos civilinius aspektus, tarp jų – didesnę policijos profesionalumą ir aktyvesnes pastangas kovoti su korupcija, įskaitant kovą su korupcija šioje srityje.

2.2. Demokratijos, teisinės valstybės ir žmogaus teisių stiprinimas, gero valdymo ir moterų įgalėjimo skatinimas

Reikia stiprinti demokratinę priežiūrą nacionaliniu, provincijų ir rajonų lygmenimis; padėti rengti patikimus, įtraukius ir skaidrius rinkimus; gerinti pagrindinių institucijų gebėjimų ir valdymo sistemų pajėgumų stiprinimą; stiprinti teisinę valstybę ir teisingumo sektorių; saugoti ir skatinti žmogaus teises, visų pirma moterų ir vaikų, be kita ko, taikos proceso metu.

Nepaisant keleto teigiamų pokyčių ir valdžios institucijų įsipareigojimo daryti pažangą skatinant žmogaus teises, žmogaus teisių, visų pirma – moterų ir vaikų teisių, taip pat žmogaus teisių gynėjų padėtis tebėra sudėtinga. Be to, vis dar kyla su demokratinėmis principų taikymu ir demokratine priežiūra susijusių problemų. Demokratinės institucijos neretai yra silpnos ir korumpuotos, o sprendimų priėmimo procesas – neskaidrus.

Norint šalinti tokius trūkumus, svarbiausia yra užtikrinti, kad būtų taikomi demokratiniai principai, stiprinti teisinę valstybę ir didinti žmogaus teisių apsaugą.

Afganistanas turi stiprinti savo demokratines institucijas ir demokratinę priežiūrą, taip pat gerinti teikiamų viešųjų paslaugų kokybę. Valdžios institucijas turėtų papildyti įvairiapusė nepriklausoma žiniasklaida bei pliuralistinė ir aktyvi pilietinė visuomenė, kurios turėtų laikyti šias institucijas atskaitingomis. Labai svarbu, kad visų rūšių valstybės tarnyboje dirbtų daugiau moterų ir kad būtų geriau atstovaujama jų interesams. Reikėtų toliau stengtis užtikrinti, kad būtų paisoma teisinės valstybės principo, įskaitant tinkamai veikiančią oficialią teismų sistemą, mažinti korupciją ir didinti atskaitomybę. Norint įtvirtinti demokratinę praktiką ir vertybes, reikia rengti patikimus, įtraukius ir skaidrius rinkimus, kurių rezultatus plačiai pripažintų visi afganistaniečiai. Rinkimų reforma, įskaitant taikomus sukčiavimo atvejų mažinimo mechanizmus, padės atkurti pasitikėjimą platesnio masto demokratiniais procesais.

Taip pat verta remti kitas sritis, pavyzdžiui, susijusias su teisės į susirinkimų laisvę išsaugojimu, saviraiškos laisvės stiprinimu ir parama žiniasklaidos laisvei. Be to, taikos procesų metu labai svarbu pažaboti nebaudžiamumo už sunkius karo nusikaltimus ir žmogaus

teisių pažeidimus kultūrą. Tokie veiksmai padės stiprinti Afganistano demokratines institucijas, taip pat plėsti ir tobulinti afganistaniečiams teikiamas paslaugas.

ES imantis veiksmų Afganistane itin daug dėmesio skiriama teisinės valstybės plėtojimui, žmogaus teisėms, demokratijos stiprinimui ir gero valdymo skatinimui. ES atidžiai stebi atitinkamus šių sričių pokyčius ir teikia paramą bei pagalbą. Šių sričių klausimai išsamiai aptariami per kasmet vietos lygmeniu rengiamus dialogus žmogaus teisių klausimais; šie dialogai bus išplėtoti į pagal Bendradarbiavimo partnerystės ir vystymosi srityje susitarimą (angl. CAPD) palaikomą struktūrinį dialogą. Šios prioritetinės sritys įtrauktos į ES teikiamą paramą vystymuisi.

ES imantis iniciatyvų šioje srityje, reikėtų, be kita ko:

- padėti visos šalies mastu įgyvendinti nacionalinį JT ST rezoliucijos 1325 dėl moterų, taikos ir saugumo įgyvendinimo veiksmų planą, Moterų ekonominio įgalėjimo programą ir Piliečių chartiją;
- padėti įtraukti Smurto prieš moteris panaikinimo įstatymą į baudžiamosios teisės aktų sistemą, įsteigti specialų smurto prieš moteris srities teismo skyrių ir patvirtinti priemones, kuriomis būtų siekiama kovoti su seksualiniu priekabiavimu;
- padėti stiprinti vaikų apsaugą, be kita ko, parengiant ir patvirtinant išsamų vaikų apsaugos įstatymą ir nacionalinį vaikų apsaugos veiksmų planą;
- remti kovą su korupcija apskritai ir nacionalinę kovos su korupcija strategiją;
- stiprinti bendradarbiavimą kovojant su sukčiavimu, kai neteisėtai naudojamos ES Afganistanui skiriamos lėšos;
- didinti visuomenės informuotumą apie rinkimų svarbą ir imtis kitų su pilietiniu ugdymu rinkimų klausimais susijusių iniciatyvų;
- didinti rinkėjų, visų pirma moterų ir pažeidžiamų asmenų grupių, aktyvumo lygį;
- remti pagrindines rinkimų institucijas (Nepriklausomų rinkimų komisiją, Rinkimų skundų komisiją) ir parengti rinkimų teisės aktus bei taisykles; užtikrinti sukčiavimo prevenciją, didinti rinkimų proceso sąžiningumą ir stiprinti vietos ir tarptautinių stebėtojų vykdomą nepriklausomą rinkimų priežiūrą; stiprinti rinkimų ginčų sprendimo sistemą;

- teikti nuolatinę paramą veiksmingai teisingumo ir teisėtvarkos sistemai. Tai reiškia, be kita ko, remti teisinės valstybės principu grindžiamas teismų sistemos sektoriaus reformas ir plėtoti šalies atsakomybę vykdomą pereinamojo laikotarpio teisingumo procesą, kurio metu sprendžiamos nebaudžiamumo problemos, itin daug dėmesio skiriant aukų teisėms;
- teikti nuolatinę paramą veiksmingesnėms, lankstesnėms ir skaidresnėms civilinės policijos pajėgoms, be kita ko, remiant institucines reformas ir gebėjimų stiprinimą, remiantis patirtimi, įgyta vykdant 2016 m. baigtą ES policijos misiją;
- ES ir Afganistano vietos lygmeniu palaikomą dialogą žmogaus teisių klausimais išplėtoti į Bendradarbiavimo partnerystės ir vystymosi srityje susitarimo struktūrinį dialogą;
- remti Afganistano nepriklausomą žmogaus teisių komisiją;
- padėti rengti atitinkamus žmogaus teisių teisės aktus;
- didinti Afganistano institucijų informuotumą apie susirinkimų ir saviraiškos laisvės svarbą;
- toliau skatinti uždrausti mirties bausmę ir ratifikuoti atitinkamas tarptautines konvencijas;
- toliau remti kovą su kankinimu ir netinkamu elgesiu ir tvirtai palaikyti Konvencijos prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ar baudimą fakultatyvaus protokolo ratifikavimą;
- atsižvelgiant į ES ir Afganistano bendrą įsipareigojimą, išreikštą Bendradarbiavimo partnerystės ir vystymosi srityje susitarime (8 straipsnis), stiprinti dialogą ir bendradarbiavimą su Tarptautiniu baudžiamuoju teismu ir skatinti veiksmingą jo veikimą;
- toliau remti Afganistano pilietinės visuomenės gebėjimų stiprinimą;
- stiprinti kovą su korupcija ir sukčiavimu, be kita ko, remti kovos su korupcija ir sukčiavimu institucijas.

2.3. Ekonominio vystymosi ir žmogaus socialinės raidos rėmimas

Reikia sukurti skaidrią ekonominę sistemą, siekiant skatinti investicijas, didinti pajamas ir paskirstyti finansus, didinti atsparumą ir suteikti daugiau galimybių, be kita ko,

pažeidžiamiausioms gyventojų grupėms gauti sveikatos priežiūros, švietimo ir įperkamas tvarios energijos paslaugas, taip pat stiprinti regionų tarpusavio jungtis.

Afganistano žmogaus socialinės raidos rodikliai tebėra vieni iš žemiausių pasaulyje – skurde gyvena 36 proc. afganistaniečių. Beveik du trečdaliai afganistaniečių yra neraštingi ir apie 40 proc. jų neturi darbo. Ir tai – nepaisant pažangos, pastaraisiais metais padarytos įgyvendinant ekonomines reformas, dėl kurių padidėjo valdžios sektoriaus pajamos, ir geresnių ekonominių sąlygų, sudaromų Afganistanui 2016 m. prisijungus prie Pasaulio prekybos organizacijos. Skurdo rizika padidėjo dėl daugybės iš kaimyninių šalių grįžtančių asmenų, konflikto nulemtu perkėlimo ir klimato kaitos poveikio bei gaivalinių nelaimių.

Siekdama išspręsti šias problemas, Afganistano vyriausybė Briuselio konferencijoje dėl Afganistano išsipareigojo įgyvendinti visapusišką reformų programą. Šios partnerystės pagrindas – Afganistano nacionalinė taikos ir vystymosi programa (angl. ANPDF), kuria papildomas dokumentas „Savarankiškumas taikant tarpusavio atskaitomybės programą“ (angl. SMAF). Remiantis šia programa, naujose nacionalinėse prioritetingose programose (NPP)⁷ nustatomi sektorių tikslai ir politika, daugiausia dėmesio skiriant tokiems itin svarbiems klausimams kaip paslaugų teikimas pasitelkiant Piliečių chartiją, moterų ekonominis įgalėjimas, žemės ūkis, miestų plėtra ir nacionalinė infrastruktūra⁸.

Norint plėtoti Afganistano ekonomiką, svarbiausia yra stiprinti privatųjį sektorių. Siekiant skatinti aktyvesnį privačiojo sektoriaus augimą ir didinti investuotojų pasitikėjimą, svarbu užtikrinti palankią reguliavimo sistemą. Plėtojant ekonomiką, žemės ūkio sektorius atlieka pagrindinį vaidmenį. Norint pasiekti tokį augimo lygį, kad būtų galima kurti pakankamai darbo vietų ir didinti vidaus pajamas, bus labai svarbu didinti atsparumą, be kita ko, kaimo ekonomikos atsparumą klimato kaitos poveikiui. Darant pažangą šiose srityse sumažėtų skurdas ir pagerėtų pragyvenimo lygis, taip pat būtų teikiama daugiau pagrindinių paslaugų, ypač – sveikatos priežiūros ir švietimo srityse, ir paspartėtų socialinis vystymasis bei žmogaus socialinė raida, kurie vis dar nesiekia regiono lygio. Imantis bet kokių veiksmų, kuriais siekiama skatinti darnų vystymąsi, būtina ir toliau daugiausia dėmesio skirti lyčių nelygybės mažinimui ir moterų teisių stiprinimui.

⁷ 1) Privačiojo sektoriaus plėtra, 2) Nacionalinė infrastruktūra ir ryšiai, 3) Veiksmingas valdymas, 4) Teisingumo ir teisės sektoriaus reforma, 5) Piliečių chartija, 6) Visapusiška žemės ūkio plėtra, 7) Miestų plėtra, 8) Nacionalinio naudingųjų iškasenų sektoriaus plėtra, 9) Žmogiškojo kapitalo vystymas, 10) Ekonominis moterų įgalėjimas.

⁸ Informacija apie Briuselio konferencijos dėl Afganistano bendruosius rezultatus ir visų pirma penkis nacionalinius prioritetingus planus pateikiama adresu <http://policymof.gov.af/bca/npps>.

Be kaimo ekonomikos, Afganistane esama daug galimybių plėtoti gavybos pramonę. Šie gamtos ištekliai taip pat turėtų padėti kurti integracinę ekonomiką ir užtikrinti sąžiningą šalies vystymąsi. Todėl, siekiant užtikrinti, kad šie ištekliai gyventojams būtų visapusiškai naudingi, svarbu gerinti kasybos sektoriaus valdymą ir užtikrinti visišką gavybos pramonės valdymo skaidrumą.

Skatinant Afganistano ekonomiką ir stabilumą, svarbų vaidmenį taip pat galėtų atlikti aktyvesnis regioninis ir tarptautinis bendradarbiavimas ekonomikos ir prekybos srityje. Todėl labai svarbu imtis iniciatyvų, kuriomis, skatinant kurti tranzito, transporto ir energijos koridorius, būtų stiprinami regionų tarpusavio ryšiai ir sudaromos sąlygos aktyviau prekiauti visame regione.

ES turėtų padėti:

- įgyvendinti Afganistano nacionalinę taikos ir vystymosi programą, kurioje išdėstyti strateginiai vyriausybės politikos prioritetai, ir kitas susijusias Briuselio konferencijoje dėl Afganistano pateiktas rekomendacijas, įskaitant susijusias su taikos kūrimu;
- stiprinti pagrindines, be kita ko, pažeidžiamiausioms gyventojų grupėms teikiamas socialines paslaugas, visų pirma susijusias su švietimu ir sveikatos priežiūra;
- stiprinti kaimo ekonomikos ir žemės ūkio atliekamą vaidmenį, nes šiuo metu šiuose sektoriuose sukuriama daugiausia darbo vietų, įskaitant vertės grandines;
- įgyvendinti aprūpinimo maistu ir mitybos saugumo politiką, siekiant didinti kaimo bendruomenės atsparumą ir stiprinti maisto krizių prevenciją;
- stiprinti veiksmų, kurių imamasi humanitarinės pagalbos teikimo ir vystymosi srityse, tarpusavio sąsajas;
- skatinti darnią ir klimato kaitos poveikiui atsparią praktiką, taip pat tausų žemės naudojimą ir vandens išteklių valdymą;
- padėti Afganistanui išnaudoti tausaus gamtos išteklių valdymo teikiamas galimybes;
- stiprinti regionų tarpusavio jungtis, visų pirma Regionų ekonominio bendradarbiavimo konferencijose dėl Afganistano, ir proceso „Azijos širdis“ pasitikėjimo stiprinimo

priemonės, siekiant toliau gerinti tranzito, transporto ir energijos koridorius bei sudaryti sąlygas aktyviau prekiauti visame regione;

- didinti pagalbos veiksmingumą ir atkurti viešųjų finansų tvarumą užtikrinant pažangesnį viešųjų finansų valdymą ir labiau sutelkiant vidaus pajamas, atsižvelgiant į vyriausybės vykdomą politiką; tuo pat metu toliau nagrinėti galimybes teikti paramą biudžetui, suderintą su į rezultatus orientuotomis nacionalinėmis prioritetinėmis programomis; užtikrinti tarpusavio atskaitomybę, be kita ko, stebint, kaip įgyvendinami dokumente „Savarankiškumas taikant tarpusavio atskaitomybės programą“ prisiimti įsipareigojimai ir taikomi jo rodikliai;
- stiprinti tarptautinių finansų įstaigų, pavyzdžiui, Pasaulio banko ir Azijos plėtros banko, taip pat Europos investicijų banko ir valstybių narių vystymosi finansavimo institucijų įsitraukimą ir dalyvavimą, siekiant skatinti infrastruktūros plėtrą, MVĮ ir, visų pirma, kasybos pramonės reformą, be kita ko, pritraukiant užsienio investicijų.

2.4. Su migracija susijusių problemų sprendimas

Reikia formuoti solidarumu ir bendra atsakomybe grindžiamą bendrą požiūrį tęsiant ir stiprinant bendradarbiavimą atitinkamose tarptautinėse ir regioninėse struktūrose; įgyvendinti Afganistano ir ES bendrus tolesnius veiksmus migracijos klausimais; remti pastangas surasti įgyvendinamą sprendimą, susijusį su prievarta perkeltų Afganistano piliečių regioniniu aspektu, užtikrinant laipsnišką, tvarkingą, saugų ir orų grįžimą į Afganistaną iš kaimyninių šalių ir tvarios reintegracijos procesą.

Dėl prastėjančios saugumo padėties, politinio nestabilumo ir ekonomikos krizės visuomenė ėmė mažiau pasitikėti Afganistanu. Ši padėtis paskatino daugiau žmonių išvykti iš šalies, o tai, pradėjus aktyviau veikti kontrabandininkų tinklams, turėjo tiesioginės įtakos Europai. 2015 ir 2016 m. afganistaniečiai buvo antra pagal dydį neteisėtų migrantų į ES grupė. Tuo pat metu 2016 m. regiono lygmeniu išryškėjo į kaimynines šalis perkeltų Afganistano piliečių padėtis – būtent tais metais precedento neturinčiu greičiu daugėjo daugiausia iš Pakistano ir Irano į Afganistaną grįžtančių afganistaniečių. Todėl Afganistanas susidūrė su dideliu spaudimu priimti grįžtančius asmenis ir užtikrinti tvarią jų reintegraciją. Taip pat tarptautiniu lygmeniu buvo atnaujintos diskusijos dėl būtinybės surasti geriausią šios senos problemos

sprendimo būdą. Be to, daugiausia dėl konflikto, taip pat dėl gaivalinių nelaimių ir klimato kaitos, daug Afganistano piliečių perkelta šalies viduje.

ES į šiuos pokyčius reagavo skatindama vadovautis visapusišku požiūriu į migraciją, daugiausia dėmesio skiriant tiek poreikiams trumpuoju laikotarpiu, tiek ilgalaikiai perspektyvai. ES yra įsipareigojusi toliau padėti Afganistanui įgyvendinti tinkamai valdomą migracijos politiką, be kita ko, šalinant pagrindines neteisėtos migracijos ir priverstinio gyventojų perkėlimo priežastis tokiomis priemonėmis kaip didesnė parama ekonominei plėtrai ir tvarios grįžtančių ir (arba) grąžinamų Afganistano piliečių reintegracijos užtikrinimas. Tokios paramos priemonės – tai, be kita ko, savo regione perkeltų, taip pat iš Europos ir kaimyninių šalių (daugiausia iš Pakistano ir Irano) grįžtančių ir (arba) grąžinamų Afganistano piliečių apsauga ir tvari reintegracija.

Siekdami stiprinti politinį bendradarbiavimą keliais abiem šalims aktualiais klausimais, 2016 m. spalio mėn. ES ir Afganistanas susitarė dėl Bendrų tolesnių veiksmų migracijos klausimais⁹. Šie bendri tolesni veiksmai apima tokias sritis kaip neteisėtų migrantų grąžinimas, readmisija ir reintegracija, informavimas ir informuotumo didinimas, taip pat kova su neteisėtu migrantų įvežimu ir prekyba žmonėmis. Šie bendri veiksmai papildyti tuo pat metu su keliomis ES valstybėmis narėmis sudarytais dvišaliais susitarimo memorandumais. Šiuo metu ES ir Afganistano bendra darbo grupė bendrų tolesnių veiksmų įgyvendinimo klausimu stebi, kaip šie procesai įgyvendinami.

2016 m. gruodžio mėn. Afganistane patvirtinta Grįžtančių ir (arba) grąžinamų bei šalies viduje perkeltų asmenų politikos programa, kurioje nustatyti pagrindiniai veiksmai, kurių reikia imtis tvariai grįžtančių ir (arba) grąžinamų bei šalies viduje perkeltų asmenų integracijai užtikrinti.

Remiantis esamais veiksmais ir priemonėmis, įgyvendinant ES iniciatyvas migracijos srityje turėtų būti siekiama, be kita ko:

dvišaliu lygmeniu:

- visapusiškai įgyvendinti ES ir Afganistano bendrus tolesnius veiksmus migracijos klausimais ir ES valstybių narių bei Afganistano sudarytus dvišalius susitarimo memorandumus;

⁹ 2016 m. spalio 4 d. patvirtinti Afganistano ir ES bendri tolesni veiksmai migracijos klausimais, https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/eu_afghanistan_joint_way_forward_on_migration_issues.pdf.

- remiantis bendrų tolesnių veiksmų įgyvendinimo rezultatais ir laikantis Bendradarbiavimo partnerystės ir vystymosi srityje susitarimo nuostatų, išnagrinėti galimybę ES ir Afganistanui pradėti derybas dėl readmisijos susitarimo;
- padėti šalinti pagrindines neteisėtos migracijos ir priverstinio gyventojų perkėlimo priežastis, siekiant sukurti tokią aplinką, kurioje Afganistano žmonėms būtų suteikiama neteisėtai migracijai alternatyvių pasirinkimo galimybių;
- remti tvarią iš ES ir jai nepriklausančių šalių (pvz., Pakistano ir Irano) grįžtančių ir (arba) grąžinamų asmenų reintegraciją ir sudaryti sąlygas šiam procesui vadovaujantis bendruomene grindžiamu požiūriu, atsižvelgiant į priimančiųjų bendruomenių socialinę sanglaudą ir jose galinčius kilti nesutarimus, suteikiant profesinio mokymo galimybių ir aprūpinant darbo vietų kūrimo bei patekimo į rinką priemonėmis, be kita ko, žemės ūkio, amatų ir rankų darbo gaminių gamybos sektoriuose, taip pat remiant pradedančiąsias įmones ir galimybes naudotis užsienyje įgytais įgūdžiais ir kvalifikacijomis, kad būtų galima integruoti grįžtančius ir (arba) grąžinamus Afganistano piliečius į pažeidžiamą ekonomiką, kurioje vyrauja didelis nedarbas;
- remti kovą su prekyba žmonėmis ir neteisėtu migrantų įvežimu, įskaitant griežtesnę sienų kontrolę;

regiono lygmeniu:

- tiek dvišaliu, tiek regiono lygmeniu palaikyti nuolatinį politinį dialogą įgyvendinant visapusišką požiūrį, kuris grindžiamas dialogu ir humanitarinės teisės nuostatų laikymusi ir kuriuo siekiama užtikrinti tvarkingą, saugų ir orų grįžimo ir (arba) grąžinimo bei tvarios reintegracijos procesą;
- remti laipsnišką, orų ir valdomą migrantų grįžimo ir (arba) grąžinimo iš kaimyninių šalių į Afganistaną procesą; bendradarbiaujant su atitinkamomis suinteresuotosiomis šalimis, įskaitant vietos valdžios institucijas ir tarptautines organizacijas, pavyzdžiui, su Jungtinių Tautų vyriausioju pabėgėlių reikalų komisaru ir Tarptautine migracijos organizacija, įgyvendinti regioninę perkeltųjų afganistaniečių programą, kad būtų galima užtikrinti tvarią grįžtančių ir (arba) grąžinamų asmenų reintegraciją;

daugiašaliu lygmeniu:

- koordinuoti veiksmus, atsižvelgiant į būsimus pasaulinius susitarimus dėl migracijos ir pabėgėlių ir į jų įgyvendinimą; skatinti palaikyti aktyvesnį ir (arba) tikslinį dialogą, įgyvendinant Budapešto procesą ir jo Šilko kelio valstybių partnerystę migracijos srityje bei procesą „Azijos širdis“, taip pat Pietų Azijos vykdant regioninį bendradarbiavimą asociacijoje (angl. SAARC).

3. Išvada

Nepaisant didelių tarptautinės bendruomenės ilgą laiką dėtų pastangų, Afganistane vis dar nesibaigia rimtas konfliktas, kuris labai trukdo šalies ekonominiam ir socialiniam vystymuisi.

Todėl Briuselio konferencijoje dėl Afganistano ir ES, ir tarptautinė bendruomenė pabrėžė bendrus įsipareigojimus gilinti ir stiprinti savo bendradarbiavimą padedant Afganistanui sukurti tokią politinę, socialinę ir ekonominę aplinką, kurioje šalis galėtų įtvirtinti taiką, saugumą, darnų vystymąsi bei gerovę. Šių pastangų tikslas – per pertvarkymo dešimtmetį (2015–2024 m.) įtvirtinti Afganistano savarankiškumą.

Naujoji ES strategija padės pasiekti šį tikslą daugiausia dėmesio skiriant šiems tikslams:

- taikos, stabilumo ir regioninio saugumo skatinimui;
- demokratijos, teisinės valstybės ir žmogaus teisių stiprinimui, gero valdymo ir moterų įgalėjimo skatinimui;
- ekonominio vystymosi ir žmogaus socialinės raidos rėmimui;
- su migracija susijusių problemų sprendimui.

Be to, naujoji strategija suteiks galimybę ES ir jos valstybėms narėms geriau suderinti savo veiksmus. Šiomis aplinkybėmis 2016 m. gegužės 12 d. Užsienio reikalų tarybos išvadose patvirtinta bendro programavimo vertė rengiant išsamesnę strateginę analizę, išteklių, kuriuos įsipareigota skirti Briuselio konferencijoje, koordinavimo svarba ir bendro įgyvendinimo galimybės. Tuo pat metu naujoji strategija yra pakankamai lanksti, kad būtų galima tinkamai daryti įtaką įvairiems galimiems scenarijams Afganistane ir atitinkamai į juos reaguoti.

2016 m. Afganistano vyriausybė ryžtingai įsipareigojo siekti savarankiškumo ir priimti atsakomybę už savo politinį kursą ir vystymosi politiką. ES, kaip platesnės tarptautinės

bendruomenės dalis, tebėra tvirtai įsipareigojusi remti šias Afganistano vyriausybės ir jo žmonių pastangas. Norint sėkmingai pasiekti šį tikslą, labai svarbūs yra nuolatiniai Afganistano įsipareigojimai ir jam skiriami asignavimai.